

Wiedeńska krew

(Wiener Blut)

Johann Strauss II

Ostatnia operetka Jana Straussa. Schorowany kompozytor nie mógł napisać muzyki do zaproponowanego mu libretta, lecz ostatecznie zgodził się, aby z jego wcześniejszych utworów spisano partyturę. Dlatego w partyturze operetki opracowanej przez Adolfa Müllera jr. znalazły się m.in. popularne walce *Wino, kobieta i śpiew* oraz tytułowy – *Wiedeńska krew*. Kompozytor nie zobaczył ukończonego dzieła na scenie; zmarł trzy miesiące przed premierą.

Akcja rozgrywa się w Wiedniu podczas Kongresu Wiedeńskiego. Hrabia Baldwin, poseł księstwa Oberstadt w Wiedniu słynie z licznych przygód miłosnych. Żona hrabiego, Gabriela, z którą Baldwin rozstał się wkrótce po ślubie, przyjeżdża do Wiednia, chcąc na nowo zdobyć męża. Hrabia mieszka w swym pałacyku z przyjaciółką, tancerką Franzi i jednocześnie jest zainteresowany modystką Pepi, narzeczoną swego kamerdynera Józefa. Do pałacu hrabiego przybywa książę Ypsheim-Gindelbach, aby osobiście zaradzić złej reputacji posła. Książę spotyka w pałacyku Franzi i mylnie sądzi, że rozmawia z żoną hrabiego. Nieco później przybywa prawdziwa hrabina, którą książę bierze za... kochankę hrabiego.

Zachowując przytomność umysłu, Gabriela nie wywołuje skandalu. Zabawne qui pro quo znajduje rozwiązanie podczas zabawy odbywającej się w Hietzingu. Wszyscy wszystko sobie wybaczą, a zabawę opuszczają trzy zgodne pary: na zawsze połączeni hrabia z hrabiną, książę z ... Franzi i Józef z Pepi.

Carmen

Georges Bizet

Ostatnie dzieło Georges Bizeta. Jego prapremiera była wielką klęską, która w dużej mierze przyczyniła się do przedwczesnej śmierci francuskiego kompozytora. Początkowe niepowodzenie opery związane z wprowadzeniem śmiałej, jak na owe czasy, tematyki libretta opartej na noweli Prospera Mariméego, w kolejnych przedstawieniach przemieniło się w sukces.

Akcja rozgrywa się w Sewilli około 1820 roku. Cyganka Carmen oczarowuje eskortującego ją do więzienia sierżanta Don Joségo. Urzeczony Cyganką sierżant pozwala jej uciec, opuszcza służbę wojskową, zapomina o swej narzeczonej Micaëli i przystaje do związanej z Carmen bandy przemytników. Niestała dziewczyna obdarza miłością torreadora Escamilla i z nim odchodzi. Don José błaga Carmen, by do niego powróciła, lecz ona ostatecznie odrzuca jego względy. W przypiływie rozpacz i zazdrości Don José zabija Carmen.

Halina Chojnacka, reżyser i zarazem choreograf spektaklu, odnalazła w gęstości muzyki Bizeta, podobne napięcie, jakie niesie taniec flamenco. Dlatego „... przedstawienie Carmen w Krakowie jest wspaniale roztańczone (...) pełne życia i ruchu, a po trosze też zmysłowości.” (J. Kański). Wielkim atutem krakowskiej inscenizacji jest odtwórczyni tytułowej postaci Bożena Zawiślak-Dolny, która: „...nie tylko pięknie śpiewa Habanerę, czy wzruszająco Seguidillę, ale świetnie gra zalotną, niestałą dziewczynę.” (E. Kos).

„Bardzo dobre warunki wokalne, mnóstwo sił witalnych wnosi postać Carmen.” (J. Parzyński). Walory inspiracyjne Bożeny Zawiślak-Dolny ujawniają się w całej pełni w najwartościowszej chyba muzycznie *Arii z kartami*. Reżyserka (...) nie ułatwia przy tym odtwórczyni Carmen zadania, wymagając od niej również umiejętności i sprawności tanecznych w puentowaniu niektórych arii i scen zaczerpniętych z klasycznego flamenco.” (L. Czapliński).

Skrzypek na dachu

Jerry Bock

(Fiddler on the Roof)

Światowy przebój musicalowy, który sukces zawdzięcza walorom libretta opartego na opowiadaniach Szaloma Alejchema oraz wspaniałej muzyce Jerry'ego Bocka. Autorowi tekstu udało się zachować specyficzny, poetycki klimat opowiadań o Tewje-Mleczarzu, a kompozytorowi wprowadzającemu stylizowany folklor żydowski, umiejętnie podążać za zmieniającymi się nastrojami.

Akcja musicalu rozgrywa się w Anatewce, małej żydowskiej wiosce na Ukrainie, w okresie narastającego wrzenia rewolucyjnego 1905 roku. Mleczarz Tewje dba o byt rodziny: żony Gołdy i córek. Kocha życie, postępuje zgodnie z tradycją. Musi jednak wybierać pomiędzy tradycją a miłością do córek, które przekroczyły przyjęte normy obyczajowe. W zakończeniu historii, Tewje wraz z mieszkańcami Anatewki, w następstwie antysemickich pogromów, zostają zmuszeni do opuszczenia swojej ojczyzny.

Krakowscy realizatorzy spektaklu odwołali się bardziej do tradycji żydowskiego teatru niż do znanego filmu N. Jewisona, dając poetycki obraz świata już nieistniejącego. W zamierzeniach reżysera, M. Weiss-Grzesińskiego, historia Tewjego ma być moralitetem „o trapiącym nas rozdarciu pomiędzy prawem przekazywanym przez tradycję jako boskie, a siłą uczuć i intuicji, zdawałoby się również boskiego pochodzenia”.

Nabucco

Giuseppe Verdi

Młodzińcze dzieło Verdiego, które za sprawą słynnego chóru *Va pensiero*, kończącego II akt opery, rozślawiło nazwisko kompozytora. Popularność, jaką Verdi zyskał w owym okresie, wiązała się zarówno z twórczymi osiągnięciami kompozytora, jak i jego patriotyczną postawą. Libretto opery pióra Temistocle Solera czerpie wątki ze *Starego Testamentu* i opowiada dzieje legendarnego króla Nabuchodonozora oraz historię wyzwolenia Żydów z niewoli babilońskiej. Akcja rozgrywa się w 587 roku p.n.e.

Do Jerozolimy wkracza zwycięski Nabuchodonozor i grozi Żydom krwawymi represjami. Na okres swej nieobecności w Babilonie, powierzył władzę córce, Fennie. Jego starsza, lecz nieślubna córka Abigail, zazdrości Fennie korony oraz zakochanego w niej księcia żydowskiego, Ismaela. Nabuchodonozor popada w obłęd i rozkazuje, aby wszyscy oddawali mu cześć boską. Sytuację tę wykorzystuje Abigail. Przejmuje ona władzę i wydaje wyrok śmierci na siostrę oraz zniewolonych Żydów. Uwięziony Nabuchodonozor błaga Boga Izraela o pomoc. Po odzyskaniu zmysłów udaje się do świątyni. Tam ginie Abigail, zabita posągiem Baala. Król Babilonu darowuje wolność Żydom i sławi potęgę Boga.

Waldemar Zawodziński, reżyser i scenograf spektaklu stworzył pasjonujące widowisko. „Ta wizja muzycznej opowieści o Nabuchodonozorze (...) objawiła się jako istna feeria żywych, świetną malarzką wyobraźnią ukształtowanych obrazów, kapitalnych układów sytuacji i postaci. (...) Garnitur solistów – na wyrównanym wysokim poziomie” (J. Parzyński).

Faust

Charles Gounod

Faust Goethego stanowi inspirację wielu kompozycji muzycznych, wśród których największą sławę zdobyła opera Charlesa Gounoda. Początkowo chłodno przyjęte dzieło (premiera w 1859r.), odbyło wkrótce tryumfalny pochód przez wszystkie sceny Europy.

*Mędrzec Faust zaprzeda-
je duszę Mefistofelesowi w
zamian za młodość oraz moż-
ność zdobycia pięknej Małgo-
rzaty. Wkrótce jednak porzuca
dziewczynę i za-
bija jej brata. Małgorzata po-
pada w obłąd. Oskarżona o
dzieciobójstwo
zostaje wtrą-
cona do wię-
zienia. Tu od-
najduje ją Faust
i namawia do
ucieczki. Dzie-*

*wczyna odrzuca jego pomoc i umiera. Faust z Mefistofelesem zapadają się w piekiel-
nych czeluściach.*

Reżyser przedstawienia Marek Weiss-Grzesiński ukazał dzieło Gounoda jako traktat o odwiecznej walce Dobra ze Złem. "Atrakcją krakowskiego Fausta jest wysoki i bardzo wyrównany poziom (...) nie ma w nim słabych punktów" (Adam Czopek). Teresa Żylis-Gara, światowej sławy śpiewaczka będąca honorowym gościem premiery, wykonawczyni partii Małgorzaty na deskach Metropolitan Opera, zauważyła po spektaklu: "Chwalić należy wszystkich razem i każdego z osobna".

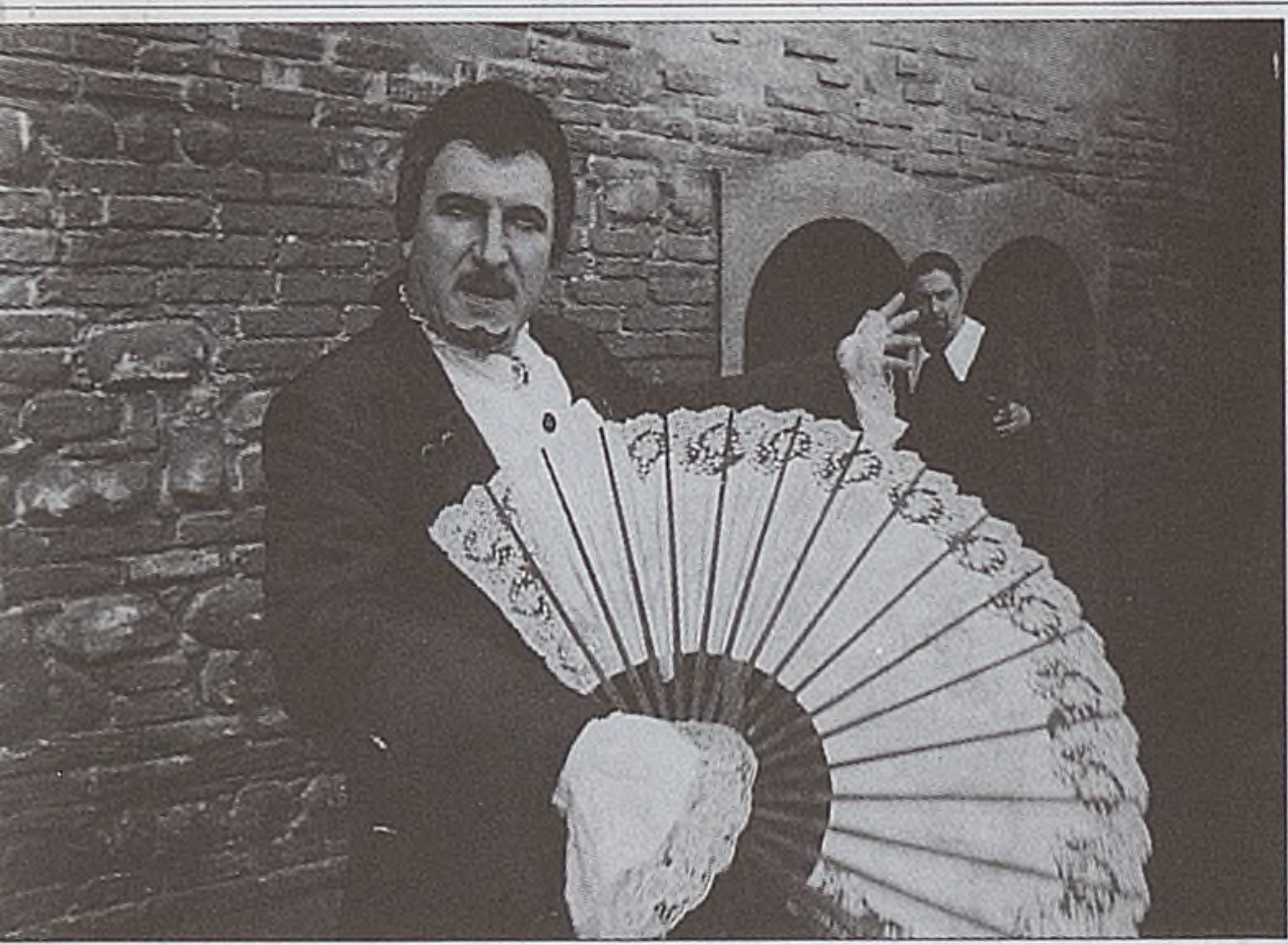
Don Giovanni

Wolfgang Amadeus Mozart

Rozpustnik ukarany, czyli Don Juan, bo tak brzmi pełny tytuł dzieła Mozarta, został napisany na zamówienie opery w Pradze i odniósł podczas premiery wielki sukces. Późniejsze wystawienia opery nie spotkały się już z takim entuzjazmem i dopiero następne pokolenia doceniły *Don Giovanniego*, uznając go za muzyczne arcydzieło. Libretto opery pióra Lorenza da Ponte opiera się na tekście wcześniejszej opery G. Gazzaniego *Kamienny Gość* i łączy elementy komiczne z tragicznymi.

Akcja rozgrywa się w XVII-wiecznej Sewilli. Don Giovanni podstępem uwodzi Donnę Annę. Przylapany na oszustwie zabija w pojedynku jej ojca, Komandora. Napotyka orszak nowożeńców, Don Giovanni zaleca się do panny młodej, Zerliny i aby ją zdobyć, wydaje w swym pałacu przyjęcie dla młodej pary. Tym razem jednak celu nie osiąga, gdyż zmuszony jest uciekać przed ukochanym Zerliny, Masettem, Donną Elwirą swoją byłą kochanką oraz Donną Anną, i jej narzeczoną, Ottaviem, którzy w Don Giovannim rozpoznali zabójcę Komandora. Don Giovanni spotyka się na cmentarzu ze swym wiernym sługą, Leporellem,

opowiadając o ucieczce. Nagle rozlega się głos Komandora. Cyniczny Don Giovanni, drwiąc z udzielonej mu przestrogi, zaprasza posąg Komandora na ucztę. Kamienny gość zaproszenie przyjmuje, aby wymierzyć Don Giovanniemu sprawiedliwość i wciągnąć go w piekielne czeluście.

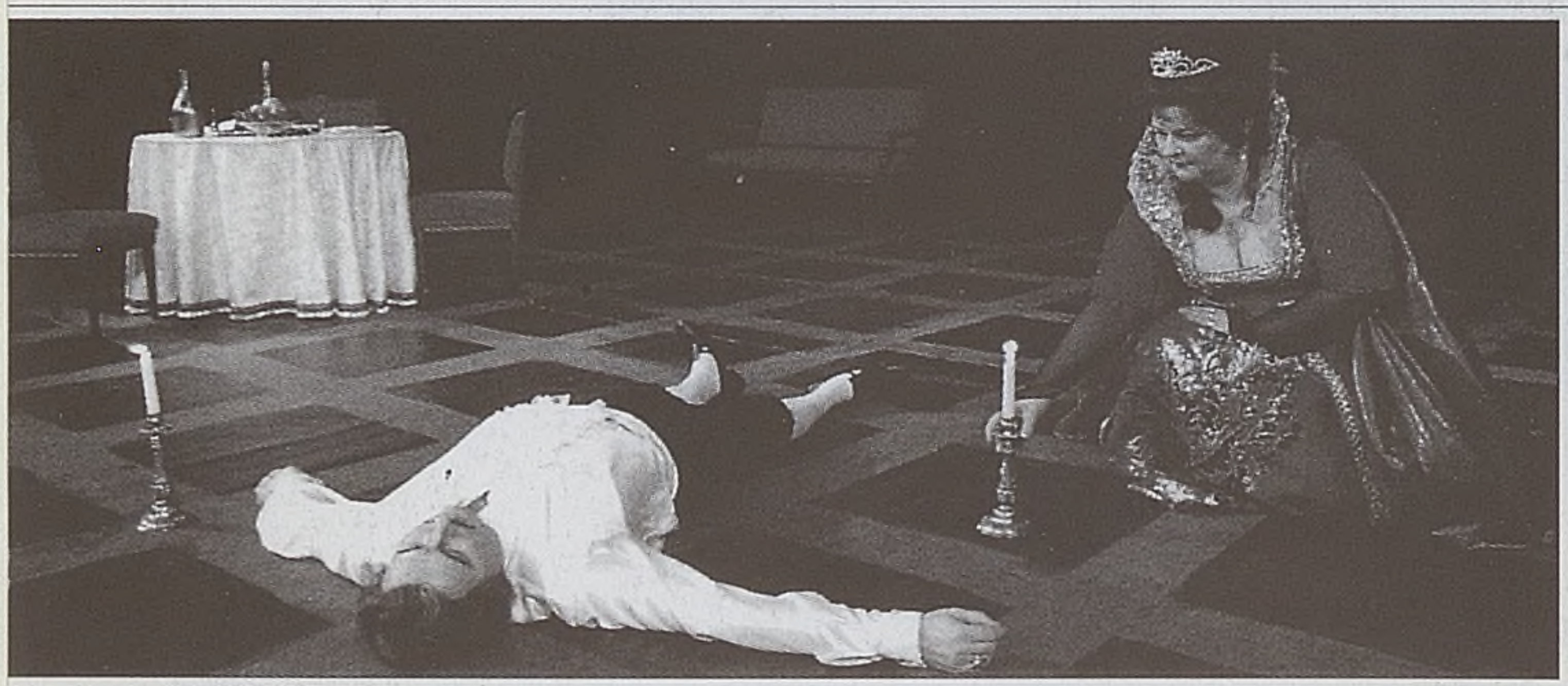

Tosca

Giacomo Puccini

Do napisania *Toski* zainspirowała kompozytora sztuka Victoriena Sardou, będąca przebojem teatrów Europy końca XIX wieku. Puccini, pozostając pod wrażeniem wielkiej teatralnej kreacji Sary Bernhardt, stworzył jedną z najbardziej wyrazistych postaci kobiecych w historii opery. Melodramatyczna treść, obfitująca w jaskrawe, a nawet brutalne sytuacje (libretto jest dziełem stałych współpracowników Pucciniego, L. Illici i G. Giacosa), spowodowały, iż *Toska* stała się jednym z najbardziej charakterystycznych dzieł muzycznego weryzmu.

Akcja rozgrywa się w 1800 roku w Rzymie. Malarz Cavaradossi pomaga w ucieczce zbiegłemu więźniowi politycznemu, byłemu konsulowi Angelottiemu. Szef tajnej policji, baron Scarpia, pragnie zdobyć ukochaną malarza, Toskę. Podejrzewając Cavaradossiego o udzielenie konsulowi pomocy, każe go aresztować i torturami usiłuje zmusić do wyjawienia kryjówki zbiega. Toska będąc świadkiem męczarni ukochanego, zdradza tajemnicę pobytu Angelottiego i tym samym nieświadomie wydaje wyrok śmierci na Cavaradossiego. Scarpia proponuje Tosce układ: w zamian za spędzenie z nim nocy pozwoli jej opuścić Rzym wraz z ukochanym. Toska początkowo przyjmuje układ, lecz gdy zostają sami zabija Scarpię, a potem próbuje uwolnić Cavaradossiego, wykorzystując otrzymany od barona glejt. Niestety, wychodzi na jaw, że Scarpia ją oszukał i rzekomo symulowana egzekucja ukochanego okazuje się prawdziwą. Zrozpaczona Toska popełnia samobójstwo.

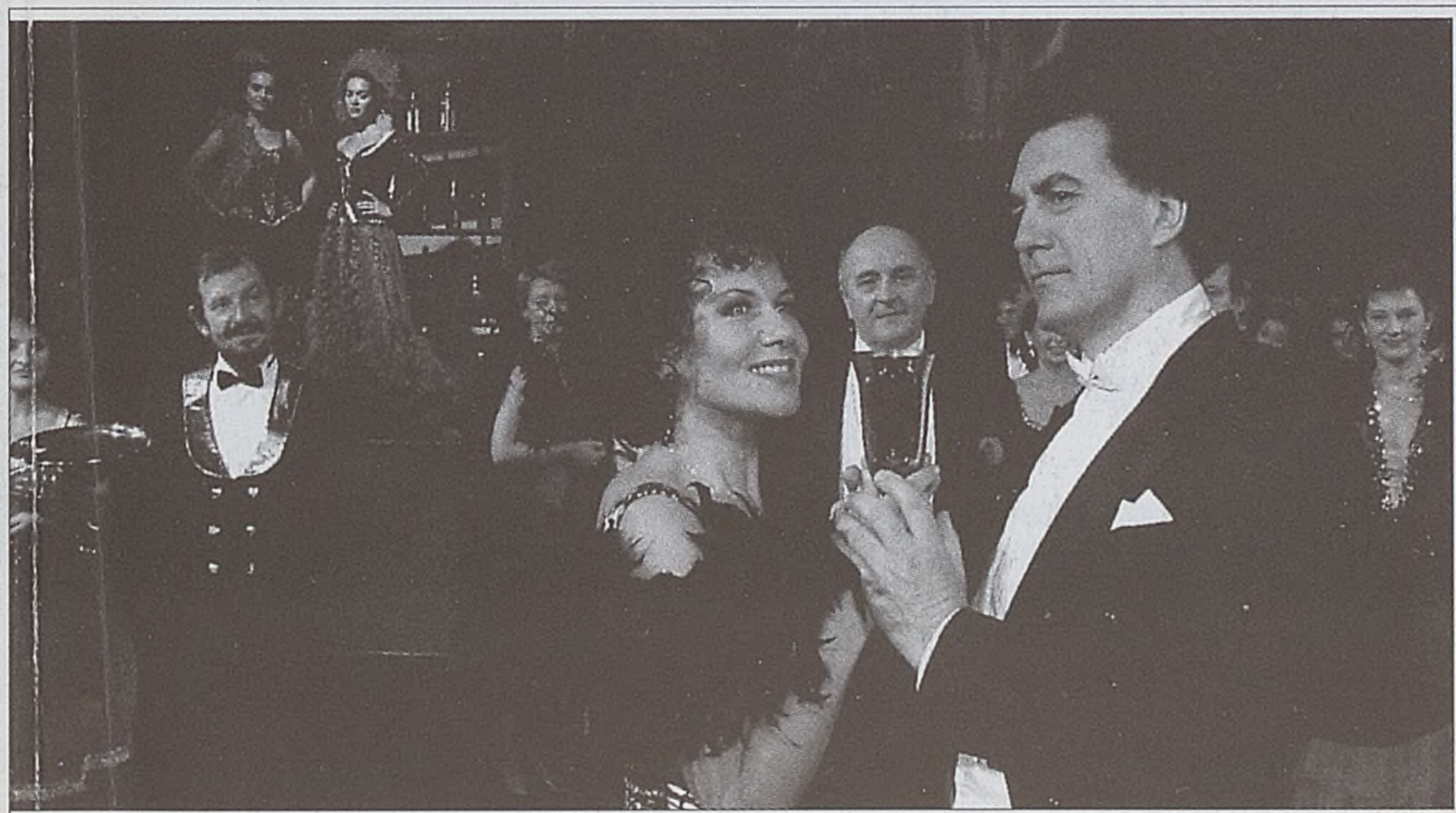
Księżniczka czardasza

Emmerich Kálmán

(Die Csárdásfürstin)

Jedna z najlepszych i najpiękniejszych operetek Emmericha Kálmána, następcy Franciszka Lehára. Popularność swą zawdzięcza bogactwu melodyki powodującej, że cały utwór jest właściwie zbiorem operetkowych przebojów. Libretto wiernie odtwarza atmosferę austro-węgierskich salonów przełomu wieków.

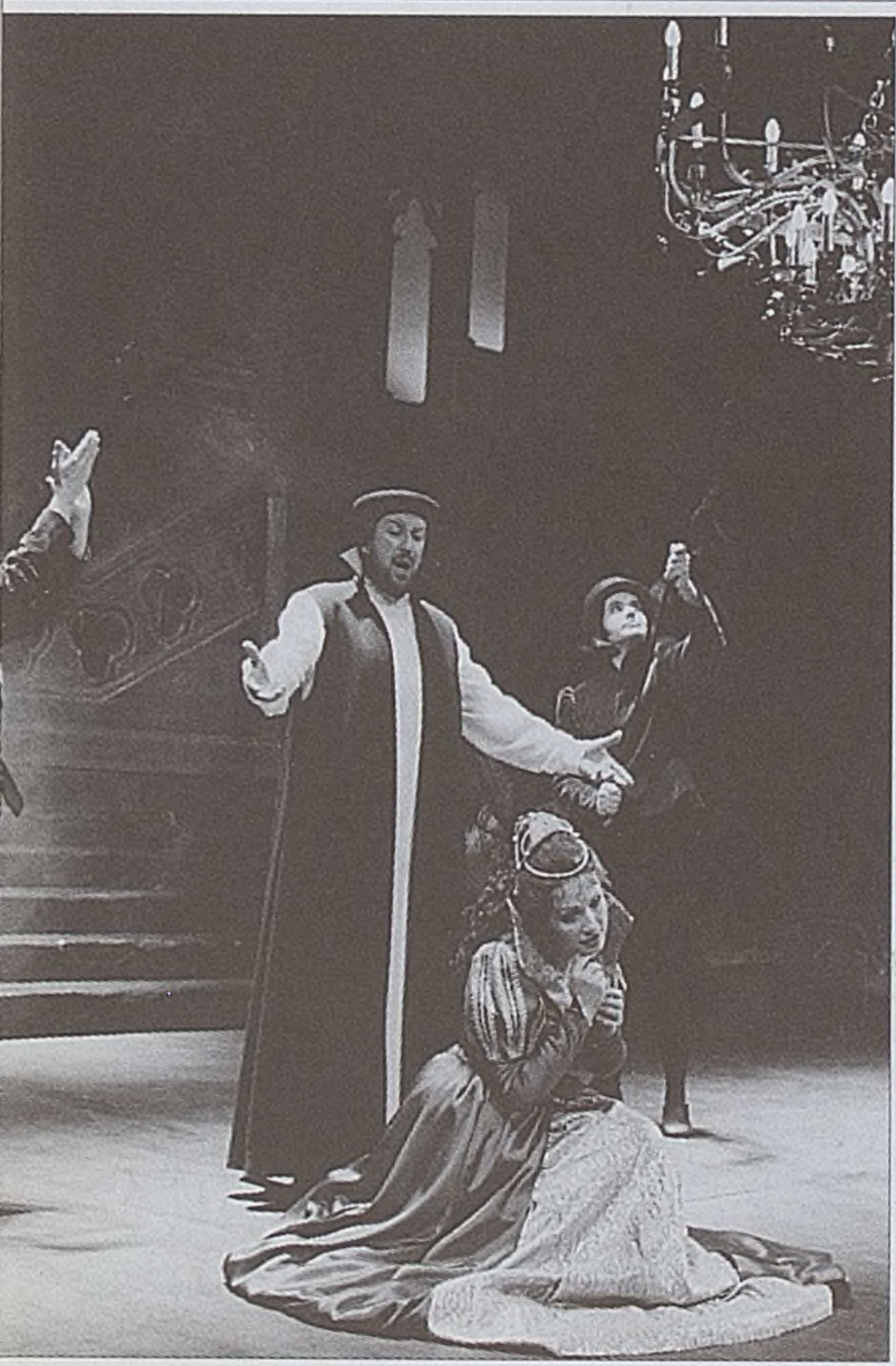
Księżę Edwin zakochany jest bez pamięci w Sylvii Varescu, gwiazdce czardasza z budapesztańskiego kabaretu „Orfeum”. Ojciec księcia, wiedząc o romansie syna, nakazuje mu powrót do Wiednia i małżeństwo z hrabianką Stasi, z którą Edwin jest zaręczony. Wykorzystując swe koneksje, stary księżę uzyskuje rozkaz natychmiastowego powrotu syna do korpusu w Wiedniu. Sylvia, odwzajemniająca uczucia Edwina, pragnie wyjechać i uciec przed miłością, która nie ma szans spełnienia. Księżę, chcąc zatrzymać Sywię, prosi ją o rękę, jednocześnie oświadczając przed notariuszem, iż w ciągu ośmiu tygodni wstąpi z nią w oficjalny związek. Po wielu nieporozumieniach obietnicy dotrzymuje, przełamując obyczajowe bariery epoki.

Łucja z Lammermoor

Gaetano Donizetti

Libretto Salvatore Cammarano oparte jest na motywach powieści *Narzeczona z Lammermoor* pióra Waltera Scotta, jednego z najpopularniejszych pisarzy doby romantyzmu. Tragiczna historia Łucji, będąca przypuszczalnie autentycznym wydarzeniem, znalazła odbicie w wielu dziedzinach sztuki. Premiera dzieła Donizettiego miała miejsce w Neapolu w 1835 roku i zakończyła się wielkim sukcesem. Po latach zapomnienia *Łucja* powróciła do repertuaru operowego dzięki kreacji Marii Callas.

Dwa szlacheckie rody Szkocji – Ashton i Ravenswood – żyją od wieków w nienawiści. Uwikłany w spisek polityczny lord Henryk Ashton doprowadził rodzinny majątek do upadku. Ratunek od całkowitej ruiny, upatruje on w małżeństwie swej siostry Łucji, z bogatym i wpływowym lordem Bucklawem. Łucja jednak kocha z wzajemnością dziedzica Ravenswood, Edgara. Intrygi Henryka doprowadzają ostatecznie do złamania oporu Łucji i planowany przez niego mariaż dochodzi do skutku. W dniu ślubu, w dramatycznych okolicznościach wychodzą na jaw intrygi Ashtona. Ich ostateczny skutek jest tragiczny: Łucja zabija swego małżonka, po czym sama umiera, zaś Edgar Ravenswood na wieść o jej śmierci popełnia samobójstwo.

OPERETKA

Hrabina Marica

(Gräfin Mariza)

Emmerich Kálmán

Artystycznym wzorem dla Kálmána, była twórczość operetkowa Franciszka Lehára i o ile kompozytor w tej dziedzinie nie prześcignął swojego mistrza, to na pewno mu dorównał. *Hrabina Marica* to jedna z najbardziej lubianych przez publiczność operetek. Powodzenie to upatrywane jest zarówno w bogactwie inwencji melodycznej utworu, jak i w realistycznym librecie, odbijającym charakter epoki. Akcja rozgrywa się na początku XX wieku.

Hrabina Marica spędza czas w wielkich metropoliach Europy. Chroniąc się od zalotów licznych adoratorów polujących na jej rękę i majątek, wraca do rodzinnej posiadłości, ogłaszając zaręczyny z fikcyjnym baronem Żupanem. W majątku spotyka nowego rządcę, zubożałego, ale honorowego hrabiego Tassilo Endroedy-Wittemburg. Między bohaterami nawiązuje się nić sympatii, lecz żart Hrabiny z zaręczynami kończy się nieoczekiwaną pointą: pojawia się prawdziwy baron Żupan. Po licznych perypetiach Marica i hrabia Tassilo wzajemnie wyznają sobie miłość.

Bal maskowy

(Un ballo in maschera)

Giuseppe Verdi

Libretto Antoniego Somma powstałe na podstawie dramatu Eugene Scribe'a odwołuje się do autentycznych wydarzeń: spisku szwedzkich możnowładców przeciwko królowi Gustawowi III. Verdiego, bardziej niż wątki rewolucyjne, interesowała romantyczna miłość głównej bohaterki. Podczas premiery, kompozytor blisko 30 razy wychodził przed kurtynę, dziękując publiczności za gorącą owację.

Akcja rozgrywa się w XVIII wiecznej Szwecji. Król Gustaw kocha żonę swego najbliższego przyjaciela, barona René. Hrabia ostrzega Gustawa przed przygotowywanym na jego życie spiskiem, lecz ten bagatelizuje ostrzeżenie. Ponieważ król musi wydać wyrok na Cygankę Ulrykę oskarżoną o czary, postanawia sam przekonać się o jej winie. W przebraniu udaje się do jej chaty i tam spotyka Amelię, szukającą u Ulryki leku na beznadziejną miłość, którą obdarza Gustawa. Cyganka przepowiada królowi rychłą śmierć. O północy, Gustaw spotyka na pustkowiu Amelię i wyznaje jej miłość. Nadchodzi René i uprzedza króla o zbliżających się spiskowcach. Gustaw pozostawia pod opieką hrabiego zawoalowaną Amelię. Podczas spotkania ze spiskowcami René rozpoznaje

w zawoalowanej damie żonę. Podejrzewając ją i króla o zdradę, postanawia przystąpić do spisku. Podczas balu maskowego zabija Gustawa, który umierając wybacza mu jego czyn i zapewnia o niewinności żony.

Czarodziejski flet (Die Zauberflöte)

Wolfgang Amadeus Mozart

Ostatnie dzieło w bogatym dorobku operowym Mozarta. Powstało na zamówienie dyrektora Theater an der Wien, aktora i zarazem librecisty opery, E. Schikanedera. On też był pierwszym wykonawcą partii Papagena. Opera ta miała nawiązywać do konwencji „czarodziejskiej”, która poprzez rozmach inscenizacyjny olśniewała publiczność wywodzącą się głównie z przedmieść. Mozart upoetycznił muzyką dramaturgię opery, a wprowadzając do fabuły idee wolnomularskie i ich symbolikę, nadał dziełu uniwersalną wymowę. Premiera odniosła ogromny sukces, niestety w dziewięć tygodni po niej kompozytor zmarł...

Na prośbę Królowej Nocy, książę Tamino pragnie uwolnić jej córkę Paminę, uwięzioną przez złego czarownika Sarastra. Księżciu pomaga ptasznik królowej, Papageno, któremu w nagrodę obiecano upragnioną małżonkę, Papagenę. Przed niebezpieczeństwami wyprawy chronią ich czarodziejski flet i dzwoneczki otrzymane od Królowej Nocy, a właściwą drogę wskazują im trzej chłopcy. Po długiej wędrówce docierają do państwa Sarastra, który okazuje się kapłanem służącym prawdzie, doskonałości i szlachetności. Przetrzymuje on Paminę tylko dlatego, by chronić ją przed zgubnym wpływem matki – władczyni ciemnych

mocy. Aby Tamino mógł połączyć się z przeznaczoną mu Paminą, musi wykazać się hartem ducha i przejść siedem ciężkich prób wykazujących, że godny jest wyższej szczęśliwości. Zwycięskie pokonanie kolejnych prób powoduje przyjęcie Tamina i Paminy do dostojnego kręgu wtajemniczonych. Królowa Nocy zostaje pokonana. Nadchodzi nowa era mądrości i słońca.